THEORETICAL ASPECTS ON TERMINOLOGY

Maria-Adelina Bobic
PhD Student, "Ştefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: This article proposes to briefly present (by the methods of doctrinal, descriptive, comparative analysis and synthesis, of the diachronic description and graphic formalizations) several theoretical aspects related to terminology, in general. Therefore, we have systematized the three understandings related to the polysemantic term terminology: assembly of terms, specialty field, terminological activity, own methodology of a study object.

Keywords: terminology, specialty field, terminological activity, methodology, terminological school

1.Terminologia este un termen polisemantic**,** căruia majoritatea lingviştilor îi atribuie, de regulă, trei accepţii: ansamblu de termeni domeniu de specialitate; activitate terminologică; metodologie proprie unui obiect de studiu.

1.1.*Terminologia ca ansamblu de termeni proprii unui domeniu de specialitate*

Lingvistul francez Alain Rey afirmă că termenul terminologie apare, pentru prima dată, în secolul al XIX-lea şi semnifica, la început, doar totalitatea termenilor aparţinând unui domeniu. Prima definiţie a terminologiei este propusă de cercetătorulWilliam Whewell,matematician şi filosof englez (1794-1866), în lucrarea sa „History oh the Inductive Sciences" [1837] şi în ,,Filosofia ştiinţelor inductive" (1840) în care terminologia are valoare de ansamblu de termeni dintr-un anumit domeniu: „*système des termes* employés dans la description *des objets* de l'histoire naturelle"[1]. Prezenţa conceptelor „sistem", „obiect"şi „termen" conferă acestei definiţii uitate o actualitate surprinzătoare.

În limba franceză, cuvântul terminologie este definit, pentru prima dată, în dicţionarul lui Bouillet *Dicţionnaire des sciences, des lettres et des arts* [1864, 7-a ediţie] şi semnifică, de asemenea, un ansamblu de termeni dintr-un domeniu: „ensemble des termes techniques d'une science ou d'un art et des idées qu'ils représentent"[2].

Unii cercetători îl consideră pe profesorul Dominique-Joseph Mozin (1771-1840) *(Dictionnaire français-allemand, Paris,* 1811-1812)ca fiind primul care a atestat şi a explicat cuvântul terminologie.

Definiţii ale terminologiei apar mai târziu în *Dicţionarul de la Oxford* (11 volume, 1933)şi în *Le Petit Robert* (1978).

În acest sens, prezentăm şi definiţiile terminologiei propuse de lingviştii români:

„Prin termeni tehnici sau ştiinţifici înţelegem cuvintele sau combinaţiile de cuvinte care denumesc noţiuni dintr-un anumit domeniu de specialitate. Termenii dintr-o ramură a ştiinţei sau a tehnicii formează la un loc terminologia domeniului respectiv"[3].

„Totalitatea termenilor care denumesc noţiuni din ştiinţă şi tehnică în general; aici intră prin urmare toate cuvintele specifice vocabularului special al agricultorilor, al păstorilor, al meseriaşilor de tot felul şi al oamenilor de ştiinţă. În felul acesta, putem vorbi în egală

[1] Alain Rey, La terminologie: noms et notions, Paris, Presses Universitaires de France, col. Que sais-je? 1979,p. 7.
[2]Ibidem,p.7.
[3] Ana Canarache, Constant Maneca, În jurul problemei vocabularului ştiinţific şi tehnic, în„Limba Română", Bucureşti, 1955,, nr. 6, p. 16.

BDD-V4850 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:55 UTC)

măsură de termeni tehnici de cizmărie, de stupărit, de termeni tehnici în teoria literaturii, în fizică, în ştiinţele naturii etc. În general, fiecare ramură de activitat omenească, fiecare disciplină îşi are terminologia ei specială”[4].

„Terminologia ştiinţifică este un ansamblu lexical care denumeşte noţiunile special din domeniul ştiinţei şi al tehnicii”[5].

„Prin terminologie înţelegem totalitatea de cuvinte speciale de care se servesc ştiinţele, arta, cercetarea şi profesiunile, în general, dar şi un cercetător sau un grup de cercetători”[6].

În prezent, norma ISO 1087/2000 propune următoarea definiţie pentru primul sens al terminologiei: „*Ensemble de désignations propres à une langue de spécialité*”, considerată de specialiştii în domeniu ca fiind cea mai reuşită şi mai simplă definiţie dintre cele studiate.

Terminologia poate desemna, de asemenea, **un ansamblu de termeni** întrebuinţaţi de un specialist sau un grup de specialişti[7] . Ansamblurile de termeni dintr-un anumit domeniu pot să se prezinte în diferite forme în funcţie de suport, scopul propus, destinatarii vizaţi, numărul termenilor, domeniul şi limbile tratate:

Dicţionar:*„Listă alfabetică de termeni (cu explicaţiile necesare) aparţinând unei stiinţe, arte, limbi, etc.”* Din lat. **dictionarium**, fr. **dictionnaire**. [DN 1986, DEX 2012 s.v.];

***Dicţionar monolingv*:** *„(Despre dicţionare) Într-o singură limbă; unilingv”*[DN 1986 s.v.];

Dicţionar bilingv:*„Care este făcut în două limbi”* [NODEX 2002 s.v.];

Dicţionar poliglot*:* „*Care este scris în mai multe limbi sau care cuprinde mai multe limbi”* [NODEX 2002, DEX 2012 s.v.]; *„Tip de lucrare lexicografică de proporţii diferite care tratează sistematic termeni de bază (nume comune şi proprii), noţiuni din toate domeniile sau dintr-un anumit domeniu de cunoştinţe, fie în ordine alfabetică, fie pe probleme sau pe ramuri.”* [DEX 1998, s.v.];

Glosar:*„Listă sau colecţie de cuvinte regionale, învechite sau puţin cunoscute, însoţite de explicaţia lor”.* Din lat. **glossarium,** fr. **glossaire**. [DEX 2012 s.v.];

Microglosar: *„Glosar cu un număr redus de cuvinte şi cu explicaţii sumare*”[MDN 2000 s.v.];

Lexic:*„Totalitatea cuvintelor caracteristice limbii unei epoci, unei regiuni, unui scriitor etc.*”. Din fr**. lexique**. [DEX 1998, 2012 s.v.];

Lexicon*:* „*Dicţionar tehnic sau enciclopedic, de obicei în mai multe volume, cuprinzând cunoştinţe de orientare din anumite domenii; enciclopedie (a unui domeniu).*” Din lat. fr. **lexicon.** [DN 1986, DEX 2012 s.v.];

Microenciclopedie: *„Enciclopedie cu volum restrâns de informaţii;* [DEX, 2012 s.v.];

Nomenclatură*:„Totalitatea termenilor întrebuinţaţi într-o anumită specialitate sau într-un anumit domeniu de activitate, de obicei organizaţi metodic"*. Din fr. **nomenclature**. [DEX 1998, 2012 s.v.];

Vocabular: *„Totalitate a cuvintelor specifice unui anumit domeniu de activitate (ştiinţă, artă, tehnică etc.)"* [NODEX 2002 s.v.*];„Dicţionar, de obicei de proporţii mici; lexic, glosar"*. Din lat. **vocabularium**. [DEX 1998, 2012 s.v.];

---

[4] Constant Maneca, Terminologia ştiinţifică şi tehnică în Dicţionarul general al limbii române, în„Limba Română”, Bucureşti,1959, nr. 1, p. 33.

[5] Florin Marcu, Bazele elaborării şi însuşirii terminologiei ştiinţifice,în„Limba Română”, Bucureşti, 1974, nr. 5, p. 393.

[6] Ion Coteanu, Terminologia tehnico-ştiinţifică. Aspecte, probleme,în „Limba Română”, Bucureşti, 1990, nr. 2, p. 95.

[7] Olga Cazan, Terminologia- un termen polisemantic, în „Revista de Lingvistică şi Ştiinţă Literară”, nr. 5-6/2009, p. 85.

BDD-V4850 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:55 UTC)

***Terminologie de firmă**: ,,Terminologie proprie unei întreprinderi, unui organism, oricărui grup profesional bine delimitat "*[8] ;

***Bază de date/Bancă de date**:,,Repertoriu terminologic informatizat format dintrun ansamblu organizat de informaţii terminologice"*[9].

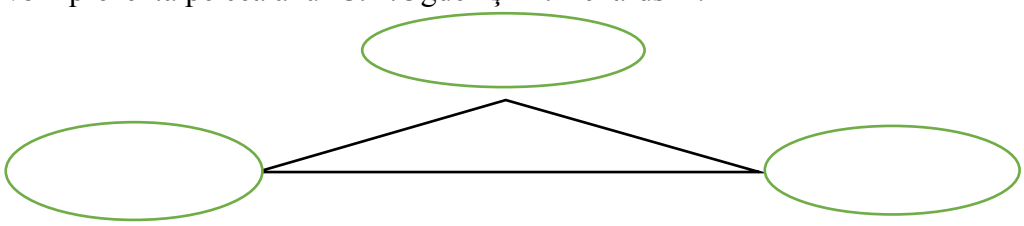
Obiectul de studiu al terminologiei este *termenul*, aşa cum pentru lexicologie este cuvântul.

Există mai multe definiţii ale termenului. Organizaţia Internaţională pentru Standardizare (ISO), în Norma 704/2000 defineşte termenul astfel: „Un termen este o desemnare compusă din unul sau mai multe cuvinte şi reprezintă un concept general aparţinând unui limbaj de specialitate”[10].

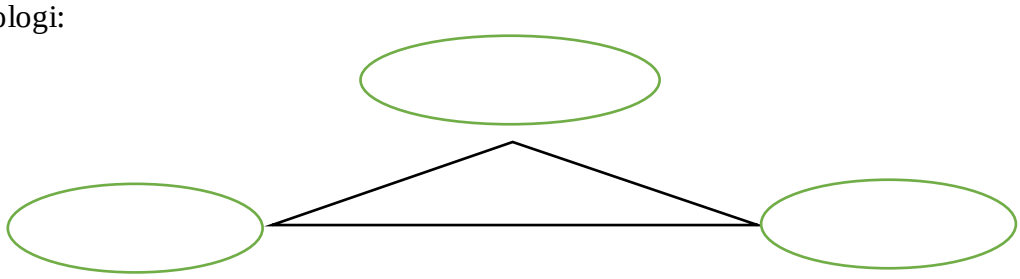
Din această definiţie se desprind următoarele idei:

- Faptul că termenul reprezintă întotdeauna *un concept aparţinând unui limbaj de specialitate*. Aşa cum spuneam mai sus, terminologia se ocupă de "cuvintele" unui domeniu specializat care, spre deosebire de cuvintele din limbajul curent, de care se ocupă lexicologia, acoperă întotdeauna un concept.
- Termenul *este format din unul sau mai multe cuvinte*, formând adeseori unităţi terminologice. Structura unui termen este foarte variată nu numai ca mărime, mergând de la un termen la adevărate sintagme, dar şi ca elemente ce intră în componenţa lor. Un termen poate fi astfel format dintr-o combinaţie de litere şi cifre, din abrevieri, din coduri, din simboluri sau formule (formulele matematice, fizice, chimice). Ceea ce face ca aceste elemente atât de diferite să fie considerate împreună este faptul că ele constituie unităţi semantice ce acoperă un singur concept.
- *Termenul este în strânsă legătură cu conceptul şi cu referentul* ceea ce ne aminteşte de celebrul triunghi din semantică, cunoscut în diferite variante.

O vom prezenta pe cea a lui C.K.Ogden şi A.Richards [11]:

Echivalent acestui triunghi este cel al lui Lubomir Drozd[12] , adoptat de terminologi:

[8]IleanaBusuioc, Madălina Cucu, Introducere în terminologie, Editura Credis,Bucureşti, 2001, p. 7.
[9]Ibidem.
[10] Norma Internaţională ISO 704/2000, Travail terminologique, Principes et méthodes.
[11]C.K.Ogden şi A.Richards (1923), The Meaning of Meaning.p. 11.
[12]L.Drozd (1981), Science terminologique: objet et méthode. În: Rondeau G., Felber H. (réd.). Texteschoisis de terminologie. 1. Fondements théoriques de la terminologie. Québec: Girsterm, p. 115-131.

BDD-V4850 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:55 UTC)

Acest sistem conceptual este rezultanta a trei concepte subordonate: sistemul entităţilor, subordonate legilor naturii, sistemul conceptelor generate de legile gândirii şi cel lingvistic, subordonat legilor lingvistice.

De aici rezultă un alt aspect important: dualitatea semantică chiar a termenului termen. Dacă facem o analogie cu faimoasa metaforă a semnului lingvistic al lui Saussure, pe care acesta îl asemăna unei foi de hârtie[13], termenul este pe de o parte echivalentul „cuvântului", sau al semnului lingvistic, cuprinzând cele două aspecte, cel al semnificatului şi al semnificantului; pe de altă parte el se opune semnificatului fiind echivalentul doar al semnificantului. În terminologie, *termenul*este opus conceptului, reprezentând forma lingvistică a acestuia, dar, în acelaşi timp înglobează cele două aspecte, conceptual şi lingvistic.

Semnul, simplu sau complex, în raport cu conceptul este un termen, iar în raport cu obiectul este o denominaţie.

Conceptul sau noţiunea reprezintă cealaltă faţă importantă a triunghiului şi constituie de fapt punctul de plecare al oricărei activităţi terminologice, fie ea teoretică sau practică. În acelaşi document ISO 704/2000 conceptul este definit astfel „construcţie mentală care serveşte la clasificarea obiectelor individuale ale lumii exterioare sau interioare cu ajutorul unor abstracţii mai mult sau mai puţin arbitrare"[14]. În terminologie, conceptele sunt considerate ca reprezentări mentale ale obiectelor într-un domeniu specializat. Acestea sunt deci reprezentări mentale ale obiectelor din realitate şi ele conferă termenului proprietatea de referinţă. Conceptele se analizează prin caracterele care le compun şi care formează şi definiţia conceptului respectiv. Pentru aceasta conceptele trebuie integrate în clase conceptuale, ceea ce permite încadrarea lor în clasa generală de *obiecte* din care fac parte şi distingerea lor prin caracterele individuale care le diferenţiază de acestea. Un concept nu poate fi definit în terminologie decât prin integrarea lui într-un domeniu de referinţă.

1.2. *Terminologia ca activitate*

Partea practicăparte a terminologiei este *terminografia***.** Dacă terminologia studiază modul de formare, comportamentul lingvistic al termenilor, raporturile lor cu semnificatul, terminografia se ocupă cu culegerea, gestionarea şi difuzarea termenilor, urmărind realizarea unor baze de date cu diferite finalităţi precum: vocabulare de specialitate, glosare, tezaure, dicţionare, bănci de date etc. Referitor la raportul dintre terminologie şi terminografie, putem face o paralelă cu raportul dintre lexicologie şi lexicografie. Lexicologia se ocupă de studiul teoretic al cuvintelor, în timp ce lexicografia se ocupă cu realizarea unor dicţionare.

Se disting două tipuri de activitate terminologică: *terminologia punctuală* şi *terminologia tematică* (numită şi terminologia sistemică).

Scopul terminologiei punctuale este găsirea soluţiei la o problemă precisă pe care nu o putem rezolva cu elementele pe care le avem la dispoziţie (dicţionare generale, fişiere terminologice deja constituite etc.). Acest tip de activitate este caracteristică, de obicei, traducătorului.

Obiectivul terminologiei sistematice/tematice constituie elaborarea şi eventuala difuzare de produse terminologice (dicţionare, glosare, vocabulare, baze de date etc.).

Un tip aparte de activitate terminologică este*terminotica*, care desemnează totalitatea de operaţii de creare, de stocare, de gestionare şi de consultare a datelor terminologice cu ajutorul tehnologiilor informaţionale. Informatica îşi aduce însă aportul şi în alte aspecte ale acestei munci: selectarea terminografică termenilor şi contextelor, redactare, traducere automată, etc. Persoana care efectuează această activitate se numeşte terminolog sau, mai bine zis, terminograf.

---

[13]Ferdinand deSaussure (1995 [1916]) : Cours de linguistique générale, Paris: Payot-Rivages. Traducere din franceză de Tarabac I. Iaşi, Polirom, 1998.
[14]Norma Internaţională ISO 704/2000, Travail terminologique, Principes et méthodes.

BDD-V4850 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:55 UTC)

1.3. *Terminologia ca metodologie de lucru*

A treia semnificaţie constituie un subiect controversat. Absolut toţi lingviştii şi terminologii recunosc existenţa unei metode de studiu a termenilor, adică o serie de principii şi fundamente care reglementează studiul terminologiilor (primul sens).Prin analogie cu psihologie, filologie etc., termenul terminologie semnifică ştiinţa care studiază termenii (vocabularul, nomenclatura) unui domeniu specializat. Cu alte cuvinte, este vorba de disciplina care studiază denumirea realităţilor specific unui domeniu. Foarte puţini autori afirmă că terminologia este o ramură a lingvisticii - lingvistica aplicată sau, chiar mai mult, o ştiinţă interdisciplinară, având propriul obiect de studiu (termenul) şi o serie de principii proprii[15].

BIBLIOGRAPHY

Busuioc, Ileana, Cucu, Madălina, *Introducere în terminologie*, Editura Credis,Bucureşti, 2001

Canarache, Ana, Maneca, Constant, *În jurul problemei vocabularului ştiinţific şi tehnic*, în „Limba Română”, Bucureşti, 1955, nr. 6

Coteanu, Ion, *Terminologia tehnico-ştiinţifică. Aspecte, probleme*, în „Limba Română”, Bucureşti, 1990, nr. 2

Drozd, L., *Science terminologique: objet et méthode.* În: Rondeau G., Felber H. (réd.). *Texteschoisis de terminologie. 1. Fondements théoriques de la terminologie.* Québec: Girsterm, 1981, p. 115-131

Maneca, Constant, *Terminologia ştiinţifică şi tehnică în Dicţionarul general al limbii române*, în„Limba Română”, Bucureşti,1959, nr. 1

Marcu, Florin, *Bazele elaborării şi însuşirii terminologiei ştiinţifice*, în „Limba Română”, Bucureşti, 1974, nr. 5

Norma Internaţională ISO 704/2000, *Travail terminologique, Principes et méthodes.*

Ogden, C.K., Richards, A., *The Meaning of Meaning*, 1923

Rey, Alain,*La terminologie: noms et notions*, Paris, Presses Universitaires de France, col. Que sais-je?, 1979

Saussure, Ferdinand de (1995 [1916]) : *Cours de linguistique générale*, Paris : Payot-Rivages. Traducere din franceză de Tarabac I. Iaşi, Polirom, 1998.

.

[15] Olga Cazan, Terminologia- un termen polisemantic, în„Revista de Lingvistică şi Ştiinţă Literară”, nr. 5-6/2009, p. 88.

BDD-V4850 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:55 UTC)